

Kritik mot Tekniska nämnden i Jönköpings kommun som utan rättsligt stöd tagit ut en avgift för en demonstration

---

Bakgrund

Polismyndigheten gav en organisation tillstånd att anordna en demonstration på Hoppets torg i Jönköping den 4 augusti 2015. I samband med demonstrationen tog Tekniska nämnden i Jönköpings kommun ut en avgift på 330 kronor.

Anmälan

Efter en anmälan till JO av AA, som var ansvarig för demonstrationen, beslutade JO att utreda om Tekniska nämnden i Jönköpings kommun haft rättsligt stöd för att ta ut avgiften.

Utredning

Tekniska nämnden i Jönköpings kommun yttrade sig över anmälan och anförde i huvudsak följande.

Tekniska kontoret har debiterat tillståndssökande när de sökt tillstånd för upplåtelse av offentlig plats i samband med demonstration. När polismyndigheten har inhämtat tekniska kontorets yttrande avseende tillstånd att demonstrera på en offentlig plats har tekniska kontoret utrett huruvida den aktuella offentliga platsen är lämplig vid just det tillfället. Skäl till att det kan vara olämpligt att få tillstånd kan vara vägarbeten, att aktuellt område är avstängt av olika skäl, att det förekommer någon form av försäljning på platsen, andra framträdanden eller liknande företeelser eller evenemang. Efter att tekniska kontoret lämnat sitt yttrande till Polismyndigheten och de sedermera meddelat de sökande besked har kommunen, efter erhållande av kopia på besked, debiterat tillståndssökande med 330 kronor. Debiteringen motsvarar den tid som tekniska kontoret lagt ner för att utreda möjligheten att använda just den offentliga platsen som ansökan avser, vilket i vissa fall kan vara resurskrävande. Förfarandet kring att ta ut en avgift när tillstånd ges för upplåtelse av offentlig plats vid demonstration har grundats på lagstiftningen i lag (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m. Dock har tekniska kontoret kommit till [insikt om], efter att ha sammanställt en utredning, att lagstiftningen inte avser situationer där det gäller förberedelse för att använda offentlig plats utan i situationer när offentlig plats faktiskt ianspråkats.

Tekniska kontoret har inte haft för avsikt att försvåra möjligheten för var och en att ta tillvara sina rättigheter, i detta fall demonstrationsfriheten, genom att ta ut en avgift. Avgiften avsåg som beskrivs ovan det arbete som tekniska kontoret

lägger ner på att utreda möjligheten för den tillståndssökande att erhålla ett tillstånd att demonstrera för aktuell offentlig plats.

Tekniska kontoret har utrett och sett över de beslut som tagits angående debitering i ärenden som berör yttrande inför tillståndsgivning för demonstration. Tekniska nämnden har på sammanträde tagit beslut om att tekniska nämnden fortsättningsvis inte kommer debitera tillståndssökande avseende upplåtelse av offentlig plats i samband med demonstration [...].

Rättslig reglering

Regler om mötesfrihet och demonstrationsfrihet i regeringsformen

Genom regeringsformen (RF) är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad mötesfrihet och demonstrationsfrihet (2 kap. 1 § första stycket 3 och 4 RF). Dessa friheter får i viss utsträckning begränsas genom lag (2 kap. 20 § RF). Mötesfriheten och demonstrationsfriheten får enligt 2 kap. 24 § första stycket RF begränsas av hänsyn till ordning och säkerhet vid sammankomsten eller demonstrationen eller till trafiken. I övrigt får dessa friheter begränsas endast av hänsyn till rikets säkerhet eller för att motverka farsot.

Regler om mötesfriheten och demonstrationsfriheten i ordningslagen

Regler om mötesfriheten och demonstrationsfriheten finns i 2 kap. ordningslagen, som reglerar allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Med allmän sammankomst avses i ordningslagen bl.a. demonstrationer, sammankomster som hålls för överläggning, opinionsyttring eller upplysning i allmän eller enskild angelägenhet och andra sammankomster vid vilka mötesfriheten utövas (2 kap. 1 § första stycket ordningslagen). Allmänna sammankomster får inte utan tillstånd anordnas på offentliga platser (2 kap. 4 § ordningslagen). Med offentlig plats avses i ordningslagen bl.a. allmänna vägar, gator, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål (1 kap. 2 § ordningslagen).

Polismyndigheten prövar frågor om tillstånd att anordna allmänna sammankomster (2 kap. 8 § ordningslagen). Polisen får bara vägra att ge tillstånd till en allmän sammankomst om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten vid sammankomsten eller, som en direkt följd av den, i dess omedelbara omgivning eller med hänsyn till trafiken eller för att motverka epidemi (2 kap. 10 § första stycket ordningslagen). Polismyndigheten får meddela de villkor som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet vid sammankomsten (2 kap. 16 § andra stycket ordningslagen).

Regler om ianspråktagande av offentlig plats

I 3 kap. 1 § ordningslagen finns bestämmelser om ianspråktagande av offentlig plats. Enligt dessa krävs tillstånd av Polismyndigheten för den som vill använda en offentlig plats inom detaljplanelagt område på ett sätt som inte stämmer överens med det ändamål som platsen har upplåtits för eller som inte är allmänt vedertaget. Tillstånd behövs dock inte, om platsen tas i anspråk endast tillfälligt och i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd. I

fråga om allmänna vägar gäller kravet på Polismyndighetens tillstånd endast sådana åtgärder som inte är reglerade i väglagen.

Om tillstånd enligt 3 kap. 1 § ordningslagen har lämnats i fråga om en sådan offentlig plats som står under kommunens förvaltning, får kommunen ta ut ersättning för användningen. En rätt att ta ut ersättning finns också i fråga om användning av salutorg eller liknande plats som kommunen har upplåtit till allmän försäljningsplats. (1 § första stycket lagen om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m.)

Tidigare JO-beslut

JO har tidigare uttalat att frågor om tillstånd till allmän sammankomst regleras uttömmande i 2 kap. ordningslagen (se JO 2003/04 s. 106, dnr 3891-2001). Det aktuella ärendet rörde en allmän sammankomst med inslag av gatuteater, kör, talare, bokbord, flygbladsutdelning och högtalarutsändning. Polismyndigheten hade beslutat om tillstånd som avsåg både allmän sammankomst och ianspråktagande av offentlig plats samt tillstånd enligt lokala ordningsföreskrifter. JO uttalade att aktiviteterna skulle ses som inslag i den allmänna sammankomsten och att det därför inte fanns skäl att särskilt ge tillstånd till ianspråktagande av offentlig plats enligt 3 kap. 1 § ordningslagen. Det saknades därmed också skäl för Polismyndigheten att låta kommunen yttra sig i frågan.

Bedömning

Av utredningen framgår att Tekniska nämnden i Jönköpings kommun, med hänvisning till 1 § lagen om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats m.m., tagit ut en avgift i samband med att Polismyndigheten gav en organisation tillstånd att anordna en allmän sammankomst i form av en demonstration på en offentlig plats i kommunen.

Som JO tidigare uttalat regleras frågor om tillstånd till allmän sammankomst uttömmande i 2 kap. ordningslagen. Någon anledning för Polismyndigheten att besluta om ianspråktagande av offentlig plats enligt 3 kap. 1 § ordningslagen när det gällde den aktuella sammankomsten har inte kommit fram. Såvitt framgår av Polismyndighetens beslut och utredningen i övrigt fattades inte heller något sådant beslut av Polismyndigheten. Redan på den grunden saknades rättsligt stöd för kommunen att ta ut den aktuella avgiften. Tekniska nämnden i Jönköpings kommun ska kritiseras för att avgiften togs ut.

Ärendet avslutas.